

Seat No. : _____

JB2-102

January-2016

M.A., Sem.-I

405 : Sanskrit

ल.कौ समासप्रकरणम्

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

सूचना : प्रश्नपत्रमां आपेदो प्रश्नकमांक ज उत्तरवडीमां लओ.

Instruction : Write the same question number in answer book mentioned in the question paper.

1. (A) लघुसिद्धान्तकौमुदीकार मुजल नीयेनामांथी गमे ते भे सूत्रो समजावो : 8
लघुकौमुदीमनुसृत्य सूत्रद्वयम् विवृणुत ।
(1) समर्थः पदविधिः ।
(2) तृतीयासप्तम्योर्बहुलम् ।
(3) चतुर्थी तदर्थाबलिहित सुखरक्षितैः ।
(4) दिक्संख्ये संज्ञायाम् ।
(5) संख्यापूर्वो द्विगु ।
- (B) नीयेनामांथी गमे ते भे पंक्ति सोदाहरण स्पष्ट करो : 6
अधोलिखितासु पंक्तिषु द्वयस्य सोदाहरणं स्पष्टतां कुरुत :
(1) तत्कृतेति किम् ? अक्षणा काणः ।
(2) 'संज्ञापरिभाषम्' इति समूहः समाहारः ।
(3) स्वाङ्गात्किम् ? दीर्घसक्थि शकटम् ।
(4) प्रायेणात्तरपदार्थप्रधानस्तत्पुरुषस्तृतीयः ।
2. (A) नीयेनामांथी गमे ते भे समासोनी रुपसिद्धि प्रक्रिया समजावो : 8
अधोलिखितेषु क्योश्चित् द्वयोः रुपसिद्धिप्रक्रिया लेखनीया :
(1) कृष्णाश्रितः
(2) नीलोत्पलम्
(3) अब्राह्मणः
(4) पञ्चगवम्

- (B) नीचेना विग्रह वाक्यो परथी सभास रथी तेना नाम आपो : 6
- अधोलिखितानां विग्रहवाक्याधारेण समासरचनां कृत्वा समासं ज्ञापयत :
- (1) नखैः भिन्नः
 - (2) शाकप्रिय पार्थिवः
 - (3) गजमिव आननं यस्य सः
 - (4) रूपस्य योग्यम्
 - (5) पुत्रेण सह वर्तते इति
 - (6) हरिश्च हरश्च

3. (A) नीचेनामांथी गमे ते भे सभासना विग्रह वाक्य आपी, तेनी सभास प्रक्रिया समजावो : 8
- अधोलिखितेषु समासेषु कयोश्चित् द्वयोः विग्रहवाक्यं लिखित्वा तयोः समासप्रक्रियां लिखत :
- (1) अक्षशौण्डः
 - (2) पौर्वशालः
 - (3) कुपुरुषः
 - (4) पितरौ

- (B) नीचेना सभासोनो विग्रह आपी अर्थ ज्ञावो : 6
- अधोलिखितानां समासानां विग्रहवाक्यं प्रदाय अर्थं लिखत :
- (1) उपकृष्णम्
 - (2) पाणिपादम्
 - (3) भालचन्द्रः
 - (4) कुम्भकारः
 - (5) अर्थगौरवम्
 - (6) यथाशक्ति

4. नीचेना शब्दोन्नो उपयोग करी समास रयो तथा तेभने वाक्यभां प्रयोञ्जो : 14
अधोलिखितानां शब्दानां प्रयोगं कृत्वा समासरचनां कृत्वा तस्य वाक्यं प्रयोगं कुरुत :

- (1) राम-कृष्ण
- (2) उत्तमः गौः
- (3) नव-रात्री
- (4) महा-देव
- (5) सप्त-ऋषि
- (6) शास्त्र-निपुणः

अथवा

- नीचे आपेला श्लोकभां अधोरेखांकित समासोन्नो विग्रह आपी ओणभावो :
अधोलिखित श्लोके अधोरेखांकित समासानां विग्रह वाक्यं दत्वा समासं ज्ञापयत :

दिनकर कुलचन्द्र चन्द्रकेतो ! सरभसमेही दृढं परिष्वजस्व ।

तुहिनशकलशीतलैस्तवाङ्गैः शममुपयातु ममापि चित्तदाहः ॥

5. नीचेना प्रश्नोन्नो टूंकभां उत्तर आपो : 14

अधोलिखितानां प्रश्नानां संक्षेपेण उत्तराणि लिखत :

- (1) अस्वपद विग्रह अटले शुं ? उदाहरण आपो.
- (2) नदीभिश्च सूत्र समजावो.
- (3) शङ्कुलाखण्डः सामासिक पदनो विग्रह करी समासनुं नाम जशावो.
- (4) प्रत्युदाहरण अटले शुं ?
- (5) चोरभयम् आ पदभां कयो समास छे ?
- (6) उपमानानि सामान्यवचनैः ॥ सूत्रनुं अक उदाहरण आपो.
- (7) कुपुरुषः समास कया सूत्रथी बने छे ?

- (8) चार्थे द्वन्द्वः सूत्रमां 'च'ना केटलां अने कया-कया अर्थो छे ?
- (9) न ब्राह्मणः सूत्रमां 'न' नो लोप कया सूत्रथी थाय छे ?
- (10) रमापतिनो अलौकिक विग्रह आपो.
- (11) उपकुम्भमां प्रयुक्त अव्ययनो अर्थ शो छे ?
- (12) द्वन्द्व समासनुं लिंग शाना आधारे नक्की थाय छे ?
- (13) बहुव्रीहि समासनुं ऐक उदाहरण आपो.
- (14) द्विगु समास कया लिंगमां प्रयोजय छे ?
-